

SAĞLIK BİLİMLERİ FAKÜLTESİ ÖĞRENCİLERİNİN ÖTENAZİ HAKKINDAKİ DÜŞÜNCELERİNİN İNCELENMESİ

Investigation Of The Thoughts Of The School Of Health Sciences Faculty Students

Fatma KARASU¹, Aysun GÖLLÜCE², Elif GÜVENÇ³

¹Kilis 7 Aralık Üniversitesi, Yusuf Şerefoğlu Sağlık Yüksekokulu, Hemşirelik Bölümü

²Kilis 7 Aralık Üniversitesi, Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu

³Pazarcık Devlet Hastanesi, Kahramanmaraş

ÖZ

Amaç: Bu araştırma Sağlık Bilimleri Fakültesi öğrencilerinin ötenaziye ilişkin görüşlerini belirlemek amacıyla yapılmıştır.

Materyal-Metod: Araştırmanın evrenini, bir vakıf Üniversitesinde 2014-2015 öğretim yılına devam eden lisans öğrencileri oluşturmuştur. Araştırmanın örneklemini Sağlık Bilimler Fakültesinde Hemşirelik, Fizik Tedavi ve Rehabilitasyon, Beslenme ve Diyetetik bölümlerinde öğrenimine devam eden toplam 370 öğrenci oluşturmuştur. Araştırmacı tarafından geliştirilen anket formunda, öğrencilerin sosyo-demografik özelliklerini ve ötenaziye ilişkin görüşlerini belirlemek amacıyla toplam 24 sorudan oluşturulmuştur. Öğrencilerden toplanan veriler SPSS 18.00 paket programında, yüzde, ortalama, chi-square testleri kullanılarak değerlendirilmiştir. Araştırmanın yürütülebilmesi için etik ve yasal izinlerle birlikte çalışmaya katılan öğrencilerden sözel onayları alınmıştır.

Bulgular: Araştırmaya katılan öğrencilerin %67.3'ünün kız; %35.4'ünün Beslenme, %33.2'sinin FTR, %31.4'ünün Hemşirelik bölümünden okuduğu; %21.6'sının 1., %36.2'sinin 2., %21.9'unun 3., %20.3'ünün 4. sınıfa da öğrenim gördüğü; %52.2'sinin ilde yaşadığı; %74.6'sının çekirdek aileye sahip; %58.6'sının ötenazinin ne olduğunu bildiği, %20.0'mın ötenazinin olması gerektiğini ifade ettiği; ötenazinin %48.4'ünün hastanın acı çekmemesi için, %18.1'inin tedavi olanağı olmayan bir hastalığı bulunanlarda uygulanması; %41.1'inin ötenazinin yasallaşmaması gerektiği; ötenazi yasallaşırsa uygulamanın %53.5'inin yasalarda belirtilen bir ekip tarafından uygulanması gerektiğini ifade etmişlerdir.

Sonuç: Öğrencilerin büyük bir kısmı ötenazinin uygulanmaması gerektiğini, yaklaşık yarısının ötenazinin yasallaşmaması gerektiğini ifade ederken, şayet ötenazi yasallaşırsa, yasalarla belirtilen bir ekip tarafından yapılmasının uygun olduğu, yarısından fazlasının bilinci kapalı yakınlarına ötenazi istemediği saptanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Ötenazi; Sağlık Bilimler Fakültesi Öğrencileri; Ötenazi İle İlgili Düşünce.

ABSTRACT

Objective: This study was conducted with the aim of determining views of students at Faculty of Health Sciences on euthanasia.

Material-Method: The population of the study was the undergraduate students of a private non-profit university enrolled in the school year of 2014-2015. The sample of the study consisted of a total of 370 students of the departments of Nursing, Physiotherapy and Rehabilitation, Nutrition and Dietetics at the Faculty of Medical Sciences. The questionnaire developed by the researcher comprised 24 items in order to determine the socio-demographic characteristics of the students and their views on euthanasia. The data collected from the students were analyzed using the SPSS 18 package software by percentage, means and chi-squared tests. In order to conduct the study, in addition to ethical and legal permissions, verbal consent of the students was also acquired.

Findings: 67.3% of the participating students were female; 35.4% studied Nutrition, 33.2% studied PandR, 31.4% studied Nursing; 21.6% were 1st, 36.2% were 2nd, 21.9% were 3rd and 20.3% were 4th year students; 52.2% lived in an urban area; 74.6% had a nuclear family; 58.6% knew what euthanasia is; 20% stated

Fatma KARASU ✉, fatma.gecici@hotmail.com

Kilis 7 Aralık Üniversitesi

Yusuf Şerefoğlu Sağlık Yüksekokulu, Hemşirelik Bölümü

euthanasia should be legalized; 48.4% stated euthanasia should be used to prevent the pain of the patient; 18.1% stated it should be for incurable illnesses; 41.1% said euthanasia should not be legalized; and 53.5% stated that euthanasia should be performed by a team in compliance with the laws if it is legalized.

Conclusion: It was found that most students stated that euthanasia should not be performed; about half of them said it should not be legalized, but if it did, it should be performed by a team in compliance with the laws; and half of them would not want euthanasia for their unconscious relatives.

Keywords: Euthanasia; Health Sciences Students; Thought about Euthanasia.

GİRİŞ

Tıbbi bilgi ve teknolojiadaki hızlı gelişmelerin ışığında insanların dünyaya bakış açısı, yaşam beklentileri değişmiş ve beklenen yaşam süresi pek çok ülkede ileri yaşlara ulaşmış durumdadır. Bununla birlikte, acı ve diğer birçok sıkıntıların artmasıyla, tüm dünyada tıbbi, etik, sosyal ve dini yönleriyle insan yaşamındaki bu hızlı değişimler ötenaziyi tartışılır hale getirmiştir (Kıyak, 1987, s.2-5).

Ötenazinin sözlük tanımı “İyileşmeyen ve ıstırap verici hastalığı olan bir kişinin acısız bir biçimde öldürülmesi” şeklindedir. Amerikan Tıp Kurumu ötenaziye; tıp uğraşının acılarını dindiremediği ve çaresini bulamadığı ölüme mahkum hastaların ızdıraplarını dindirmek için istek üzerine acısız bir şekilde ölümü sağlamak ya da tedaviyi bırakmak ve yaşatılması için çaba harcamamak şeklinde tanımlamıştır (Özkara, 2000a; Özkara, 2008b). Ötenazinin yapılma şekline bakıldığında; aktif ve pasif olmak üzere ikiye ayrılmaktadır. Aktif ötenazi, tıbbi yardım ile veya yardımsız, aktif veya direkt olarak yaşamın kısaltılmasıdır. Pasif ötenazi, bir hasta veya yaralının hayatını uzatacak yardımlardan vazgeçilmesi veya bu yardımların geri alınmasıdır. Bunların yanında ötenazi istemli, istemsiz, asiste, iç, dış, kaza ile ve medikal olarak da tanımlanmıştır (Aypar, 1997; Nehir, 2006; Beder, Pınar, Aydoğmuş, Can, Eren, İşler, Yılmaz & Birli, 2010). Ötenazi uygulamasında kararı kimin vereceği, uygulamayı kimin yapacağı, uygulamanın yasal çerçevede kabul edilip edilmeyeceği bu konudaki önemli tartışma konularıdır (Alan, 2013).

Yaşam hakkı Anayasa başta olmak üzere tüm pozitif hukuk kuralları tarafından korunur ve ötenazi tüm dünyada nitelik ve ceza verme açısından farklı olsa bile genelde suç olarak kabul edilir (Beşiri, 2009). İnsan hakları yoğun olarak savunulduğunda ölümün de bir insan hakkı olduğu noktasına varılmıştır. Çoğu din ve inanca göre hasta veya sakat birinin acılarına son vermek için öldürülmesi, yaşamın kutsallığına aykırı görülmüş ve yasaklanmıştır (Mandıracıoğlu, 1995).

Ötenaziyi destekleyenler özerkliğe saygı ilkesinden hareket etmekte, yararlılık ilkesi çerçevesinde de erkene alınmış onurlu bir ölümün niteliksiz bir yaşama göre üstün olduğunu, bir kısmı da hasta kişilerin devlete ekonomik yük olduğunu savunmaktadırlar (Alan, 2013). Ötenaziye karşı çıkışın temel dayanaklarından biri yaşamın kutsallığı diğeri ise yasallaşması durumunda ötenazinin istismar edileceği kaygısıdır (Gürcan, 2011).

Dünyada sadece birkaç ülkede ötenazi uygulandığı görülmektedir. ABD’de aktif ötenazi yasak, pasif ötenazi serbestken, Hollanda da hem pasif hem de aktif ötenazi serbesttir. Belçika ise 2002 yılından beri ötenazi bir hak olarak hastalara verilmiştir. Avusturya’da onurlu bir ölüm şeklinde ölmek insani bir hak olarak görüldüğü için, hastanın rızasının varlığı halinde pasif ötenazi uygulamada kabul görmektedir. Yaşam ile ölüm arasındaki ikilem İngiltere’de 1980’li yıllarda tartışılmaya başlanmış ancak ötenazi hiçbir zaman yasallaşmamıştır (Demir, Biçer & Ünsal, 2016; Özen & Ekici, 2010).

Ülkemizde ise; hem aktif hem de pasif ötenazi yasaktır. Ülkemizdeki ilk ötenazi isteği ise Antalya’da yaşanmış ve bu ötenazi isteği ülkemizde önemli tartışmalara yol açmıştır (Demir, Biçer & Ünsal, 2016).

Ötenazi, sağlık çalışanları arasında da bireyin yaşamını koruma, sürdürme, iyileştirme görev ve sorumlulukları ile özerkliğe saygı ilkesinden kaynaklanan ikilemlere neden olmaktadır (Kaya & Akçin, 2005). Literatürde, tespit ettiğimiz bulgularla farklılıklar ve benzerlikler içeren çeşitli çalışmalar mevcuttur. Bağ ve arkadaşları çalışmalarına dahil olan gönüllülerin yaklaşık olarak %51.1’inin ötenaziye olumlu baktıkları tespit etmişlerdir (Bağ, 2013). Demir ve arkadaşlarının yaptığı çalışmada hemşirelik öğrencilerinin Türkiye’de ötenazi uygulamasının yasallaşmaması gerektiği görüşünde oldukları belirlenmiştir (Demir, Biçer & Ünsal, 2016). Gürkan ve arkadaşlarının yaptığı çalışmada, öğrencilerin çoğu, terminal dönemdeki bir hastanın hemşirelik bakım girişimlerinin devam ettirilmesi, buna karşın ağrı ve acı veren uygulamalara ise devam edilmemesi gerektiğini düşünmektedir (Gürkan, Babacan & Dodak, 2011). Karahisar’ın yaptığı çalışmada hemşirelerin çoğunun ötenazi kavramına sıcak bakmadıklarını, hastanın yaşam hakkının elinden alınamayacağını düşündüklerini göstermiştir (Karahisar, 2006). Kumral ve arkadaşlarının yaptığı çalışmada hekimlerin %31.7’sinin ötenazinin uygulanmaması gerektiği sonucunu saptamıştır (Kumral & Özdeş, 2013).

Hastane ortamında yaşanan ölümle nerede karşılaşmış olursa olsun sağlık çalışanları ölüm sürecine en yakın tanıklığı yapanlardır. Ölümle iç içe çalışan sağlık personellerinin bu konuya ilişkin görüşleri, davranışları, algıları ve mevcut tutumları hasta bakımını nasıl etkilediği araştırılmalıdır. Elde edilen sonuçlar ötenazi ile ilgili sorunların saptanmasına yardımcı olarak uygun çözüm yollarının geliştirilmesine katkı sağlayacaktır. Ayrıca sağlık çalışanları ötenaziye ilişkin kendi tutumlarının hasta bakımını nasıl etkilediğini bilmeli ve bu tutumlarını olumlu yönde geliştirmesi bakımın kalitesini artıracaktır. Bu nedenle araştırma, Sağlık Bilimler Fakültesi öğrencilerinin ötenazi hakkındaki düşüncelerini incelemek amacıyla yapılmıştır.

MATERYAL-METOD

Tanımlayıcı nitelikteki bu çalışma, Gaziantep ilinde bulunan bir Vakıf üniversitesinde de Sağlık Bilimler Fakültesinde okuyan öğrencilerinin ötenaziye ilişkin görüşlerini belirlemek amacıyla yapılmıştır.

Araştırmanın evrenini, bir Vakıf Üniversitesinde 2014-2015 öğretim yılına devam eden Sağlık Bilimler Fakültesi öğrencileri (toplam 641) oluşturmuştur. Araştırmanın örneklemini Sağlık Bilimler Fakültesinde bulunan Hemşirelik, Fizik Tedavi ve Rehabilitasyon (FTR), Beslenme ve Diyetetik bölümlerinde öğrenimine devam eden gönüllü 370 öğrenci oluşturmuştur (örneklem büyüklüğü %95 güven aralığında 241 öğrenci olarak hesaplanmıştır).

Araştırmada veri toplama aracı olarak literatür taramaları sonrasında araştırmacı tarafından geliştirilen anket formu kullanılmıştır. Anket formu, öğrencilerin sosyo-demografik özelliklerini (Beşiri, 2009) ve ötenaziye ilişkin görüşlerini (Karahisar, 2006) belirlemek amacıyla toplam 24 sorudan oluşturulmuştur.

Öğrencilere ön uygulama yapılmış, ön uygulamada anket formunda anlaşılmayan ifadeler düzeltilmiş ve ön uygulamaya alınan öğrenciler değerlendirme dışı bırakılmıştır. Toplanan veriler SPSS 18.00 paket programında, yüzde, ortalama, chi-square testleri kullanılarak değerlendirilmiştir. Araştırmanın yürütülebilmesi için kurum izni ve çalışmaya katılan öğrencilerden sözel onamları alınmıştır.

BULGULAR

Araştırmaya katılan öğrencilerin %67.3'ünün kız, %32.7'sinin erkek; %35.4'ünün Beslenme, %33.2'sinin FTR, %31.4'ünün Hemşirelik bölümünde öğrenim gördüğü; %21.6'sının 1., %36.2'sinin 2., %21.9'unun 3., %20.3'ünün 4. sınıfta öğrenim gördüğü; %74.6'sının çekirdek, %22.4'ünün geniş, %3.0'ının parçalanmış aileye sahip; annelerin %28.9'unun lise, %27.8'inin ortaokul, %19.2'sinin ilkokul, %11.1'inin yüksekokul mezunu, %7.3'ünün okur yazar, %5.7'sinin okur yazar olmadığı; babaların %40.5'inin lise, %21.1'inin ortaokul, %18.4'ünün yüksekokul, %12.4'ünün ilkokul mezunu, %75.7'sinin okur yazar, %1.9'unun okur yazar olmadığı; %52.2'sinin ilde, %42.4'ünün ilçede, %5.4'ünün köyde yaşadığı belirlenmiştir (Tablo 1).

Tablo 1: Öğrencilerin sosyo-demografik özellikleri dağılımı

	n	%	X±SD
Yaş			21.50±2.12
Cinsiyet			
Kız	249	67.3	
Erkek	121	32.7	
Bölüm			
FTR	123	33.2	
Beslenme	131	35.4	
Hemşirelik	116	31.4	
Sınıf			
1. sınıf	80	21.6	
2. sınıf	134	36.2	
3. sınıf	81	21.9	
4. sınıf	75	20.3	
Aile tipi			
Çekirdek aile	276	74.6	
Geniş aile	83	22.4	
Parçalanmış aile	11	3.0	
Anne eğitimi			
Okur-yazar değil	21	5.7	
Okur-yazar	27	7.3	
İlkokul mezunu	71	19.2	
Ortaokul mezunu	103	27.8	
Lise mezunu	107	28.9	
Yüksekokul mezunu	41	11.1	
Baba eğitimi			
Okur-yazar değil	7	1.9	
Okur-yazar	21	5.7	
İlkokul mezunu	46	12.4	
Ortaokul mezunu	78	21.1	
Lise mezunu	150	40.5	
Yüksekokul mezunu	68	18.4	
İkamet yeri			
İl	193	52.2	
İlçe	157	42.4	
Köy	20	5.4	
Toplam	370	100.0	

Öğrencilerin %58.6'sının ötenazinin ne olduğunu bildiği, %41.4'ünün bilmediği; %68.6'sının ötenazi hakkında bilgi sahibi olduğu, %31.4'ünün bilgi sahibi olmadığı; %55.9'unun ötenazinin olmaması gerektiğini, %24.1'inin kararsız, %20.0'mının ötenazi olmalı dediği; %48.4'ünün hastanın acı çekmemesi için, %18.1'inin tedavi olanağı olmayan bir hastalığı bulunduğundan, %15.9'unun uzun zaman yatağa bağımlı kaldığında, %9.5'inin hastanın yaşamak kadar ölmeye de hakkı olduğu için, %8.1'inin insanlara maddi manevi yük olmayı istenmediği durumlarda ötenazinin olması gerektiğini ifade etmiştir. Araştırmaya katılan öğrencilerin %31.4'ünün neden ne olursa olsun yaşam hakkı kutsal olduğu, %30.0'mının dini açıdan uygun olmadığı, %14.3'ünün tıpta yeni gelişmeler olabileceği, %12.2'sinin yasal olmadığı için, %10.3'ünün vicdani rahatsızlık hissedebileceği, %1.9'unun ailevi baskılardan dolayı ötenazinin olmaması gerektiğini ifade etmişlerdir (Tablo 2).

Tablo 2: Öğrencilerin ötenazi hakkındaki bilgi ve düşünceleri

	n	%
Ötenazinin tanımını bilme		
Biliyor	217	58.6
Bilmiyor	153	41.4
Ötenazi hakkında bilgi sahibi olma		
Evet	254	68.6
Hayır	116	31.4
Ötenazi olmalı mı?		
Evet	74	20.0
Hayır	207	55.9
Kararsızım	89	24.1
Ötenazi neden olmalı?		
Hastanın acı çekmemesi için	179	48.4
Tedavi olanağı olmayan bir hastalığı bulunduğu	67	18.1
Uzun zaman yatağa bağımlı kaldığında	59	15.9
Hastanın yaşamak kadar ölmeye de hakkı olduğu için	35	9.5
İnsanlara maddi manevi yük olmayı istenmediği durumlarda	30	8.1
Ötenazi neden olmamalı?		
Neden olursa olsun yaşam hakkı kutsaldır	116	31.4
Dini açıdan uygun değildir	111	30.0
Tıpta yeni gelişmeler olabilir	53	14.3
Yasal değil	45	12.2
Vicdani rahatsızlık hissederim	38	10.3
Ailevi baskılardan dolayı	7	1.9
Ötenazi yasallaştırılmalı mı?		
Evet	80	21.6
Hayır	152	41.1
Kararsızım	138	37.3
Ötenazi yasal bir boyut kazanırsa kimlere uygulanmalıdır?		
Kararsızım	85	23.0
Tedavisi mümkün olmayan hastalıklarda	86	23.2
Acı çeken hastalara	72	19.5
Kimseye yapılmamalı	43	11.6
Ötenazi isteyen herkese	37	10.0
Bilinci kapalı hastalara	28	7.6
Kronik hastalığı olanlara	19	5.1

Ötenazi yasallaşır mı bu uygulamayı kim yapmalı?		
Bu uygulamayı yasalarda belirtilen bir ekip yapmalı	198	53.5
Hastanın kendisi	55	14.9
Hekim	53	14.3
Hastanın ailesinden biri	45	12.2
Hemşire	19	5.1
Bilinci kapalı yakınımıza ötenazi ister miydiniz?		
Evet	48	13.0
Hayır	200	54.1
Kararsızım	122	33.0
Ölümcül hastalığa yakalanmış kişinin kendi yaşamına son verme hakkı olmalı mıdır?		
Evet	111	30.0
Hayır	148	40.0
Kararsızım	111	40.0
Ölümcül hastalığa yakalanmış kişinin yakınları hastanın yaşamına son verme hakkı olmalı mıdır?		
Evet	62	16.8
Hayır	174	47.0
Kararsızım	134	36.2
Acı çeken, ölümcül hasta için ötenazi istenmeli midir?		
Evet	64	17.3
Hayır	117	31.6
Kararsızım	189	51.1
Dini inanç ötenaziye engelleyebilir mi?		
Evet	154	41.6
Hayır	127	34.3
Kararsızım	89	24.1
Terminal dönemdeki hastayla karşılaşma		
Evet	165	44.6
Hayır	205	55.4
Toplam	370	100.0

Araştırmaya katılan öğrencilerin %41.1'inin ötenazinin yasallaşmaması gerektiği, %37.3'ünün bu konuda kararsız olduğu, %21.6'sının yasallaşması gerektiğini; ötenazi yasallaşır mı %23.2'sinin tedavisi mümkün olmayan hastalıklara, %19.5'inin acı çeken hastalara, %10.0'ının ötenazi isteyen herkese, %5.1'inin kronik hastalığı olanlara, %7.6'sının bilinci kapalı hastalara yapılması gerektiğini ifade etmişlerdir. Araştırmaya katılan öğrencilerin ötenazi yasallaşır mı ötenazi uygulamasının, %53.5'i yasalarda belirtilen bir ekip, %14.9'u hastanın kendisi, %14.3'ü hekim, %12.2'si hastanın ailesinden biri, %5.1'i hemşire tarafından yapılması gerektiğini; bilinci kapalı yakınlarına %54.1'inin ötenaziye istemediği, %13.0'ının istediği; ölümcül hastalığa yakalanmış kişinin kendi yaşamına son verme hakkının %40.0'ı olmadığını, %30.0'ı olduğunu ifade etmişlerdir. Öğrencilerin ölümcül hastalığa yakalanmış kişinin yakınları hastanın yaşamına son verme hakkının %47.0'ı olmadığını, %16.8'i olduğunu; %31.6'sı acı çeken, ölümcül hasta için ötenazi istenmemeli, %17.3'ü istenmeli; %41.6'sı dini inanç ötenaziye engelleyebileceğini, %34.3'ü engelleyemeyeceğini; %55.4'ü terminal dönemdeki hastayla karşılaşmadığını, %44.6'sının karşılaştığını ifade etmişlerdir (Tablo 2).

Tablo 3: Öğrencilerin sınıflara göre ötenazi hakkındaki düşünceleri

	1. sınıf		2. sınıf		3. sınıf		4. sınıf	
	n	%	n	%	n	%	n	%
Ötenazinin tanımını bilme								
Biliyor	32	40.0	98	73.1	33	40.7	54	72.0
Bilmiyor	48	60.0	36	26.9	48	59.3	21	28.0
**p=0.001 *x ² =39.290								
Ötenazi hakkında bilgi sahibi olma								
Evet	39	48.8	117	87.3	33	40.7	65	86.7
Hayır	41	51.3	17	12.7	48	59.3	10	13.3
p=0.001 x ² =77.034								
Dini inanç ötenaziyi engelleyebilir mi?								
Evet	26	32.5	67	50.0	23	28.4	38	50.7
Hayır	34	42.5	36	26.9	37	45.7	20	26.7
Kararsızım	20	25.0	31	23.1	21	25.9	17	22.7
p=0.009 x ² =17.046								

* x²: Chi-Square Tests

**p < 0.05

Araştırmaya katılan öğrencilerden ötenazinin tanımını bilenlerin %73.1'inin 2., %72.0'mının 4., %40.7'sinin 3., %40.0'mının 1. sınıf olduğu saptanmıştır. Öğrencilerin sınıflara göre ötenazinin tanımını bilme durumları arasında istatistiksel açıdan anlamlılık saptanmıştır (p < 0.05). Ötenazi hakkında bilgi sahibi olan öğrencilerin %87.3'ünün 2., %86.7'sinin 4., %48.8'inin 1., %40.7'sinin 3. sınıf olduğu belirlenmiştir. Öğrencilerin sınıflara göre ötenazi hakkında bilgi sahibi olması arasında istatistiksel açıdan anlamlılık saptanmıştır (p < 0.05). Öğrencilerin dini inanç ötenaziyi engeller diyenlerin %50.7'sinin 4., %50.0'mının 2., %32.5'inin 1., %28.4'ünün 3. sınıfta okuduğu belirlenmiştir. Öğrencilerin sınıflara göre dini inancın ötenaziyi engelleyebilmesi arasında istatistiksel açıdan anlamlılık saptanmıştır (p < 0.05) (Tablo 3).

Tablo 4: Öğrencilerin bölümlere göre ötenazi hakkındaki düşünceleri

	FTR		Beslenme		Hemşirelik	
	n	%	n	%	n	%
Ötenazi olmalı mı?						
Evet	21	17.1	23	17.6	30	25.9
Hayır	83	67.5	88	67.2	36	31.0
Kararsızım	19	15.4	20	15.3	50	43.1
** p=0.001 *x ² =47.148						
Ötenazi hakkında bilgi sahibi olma						
Evet	91	74.0	77	58.8	86	74.1
Hayır	32	26.0	54	41.2	30	25.9
p=0.010 x ² =9.180						
Ötenazi yasallaştırılmalı mı?						
Evet	24	19.5	17	13.0	39	33.6
Hayır	59	48.0	56	42.7	37	31.9
Kararsızım	40	32.5	58	44.3	40	34.5
p=0.001 x ² =19.104						
Dini inanç ötenaziyi engelleyebilir mi?						
Evet	54	43.9	28	21.4	72	62.1
Hayır	53	43.1	55	42.0	19	16.4

Kararsızım	16	13.0	48	36.6	25	21.6
		p= 0.001	x ² = 55.754			

* x²: Chi-Square Tests   **p < 0.05

Araştırmaya katılan öğrencilerin ötenazi olmamalı diyenlerin %67.5'inin FTR, %67.2'sinin Beslenme, %31.0'ının Hemşirelik bölümünde okuduğu tespit edilmiştir. Öğrencilerin bölümlere göre ötenazinin olması durumu arasında istatistiksel acıdan anlamlılık saptanmıştır (p< 0.05). İleri düzey istatistik sonucunda bu anlamlı farklılığın hemşirelik bölümünden kaynaklandığı tespit edilmiştir. Öğrencilerin ötenazi hakkında bilgi sahibi olanların %74.1'inin Hemşirelik, %74.0'ının FTR, %58.8'inin Beslenme bölümünde olduğu saptanmıştır. Öğrencilerin bölümlere göre ötenazi hakkında bilgi sahibi olma arasında istatistiksel acıdan anlamlılık saptanmıştır (p< 0.05). İleri düzey istatistik sonucunda anlamlı farklılığın Hemşirelik bölümünden kaynaklandığı saptanmıştır (Tablo 4).

Öğrencilerin ötenazinin yasallaştırılmaması gerektiğini ifade edenlerin %48.0'ının FTR, %42.7'sinin Beslenme, %31.9'unun Hemşirelik bölümünde olduğu belirlenmiştir. Öğrencilerin bölümlere göre ötenazinin yasallaştırılmalı mı? durumu arasında istatistiksel acıdan anlamlılık saptanmıştır (p< 0.05). İleri düzey istatistik sonucunda Beslenme ile Hemşirelik bölümleri arasında bu anlamlı farklılığın olduğu tespit edilmiştir. Öğrencilerin %62.1 Hemşirelik ve %43.9 FTR bölümlerinin dini inanç ötenaziye engelleyebileceğini, %42.0'ının Beslenme bölümünün ise engellemeyeceğini düşündükleri saptanmıştır. Öğrencilerin bölümlere göre dini inanç ötenaziye engelleyebilir mi? durumu arasında istatistiksel acıdan anlamlılık saptanmıştır (p< 0.05) (Tablo 4). İleri düzey istatistik sonucunda bu anlamlı farklılığın Beslenme bölümünden kaynaklandığı saptanmıştır.

TARTIŞMA

Sağlık Bilimleri Fakültesi öğrencilerin ötenazi uygulaması ile ilgili görüşlerinin incelenmesi amacı ile uygulanan bu çalışmadan elde edilen veriler sonucunda, araştırma kapsamına alınan öğrencilerin yarısından fazlasının ötenaziye ilişkin bilgi sahibi olduğu saptanmıştır. Bununla birlikte öğrencilerin yarısından fazlası ötenazi olmamalı derken sadece 1/5'inin ötenazinin olması gerektiğini belirtmiştir (Tablo 2). Ay'ın Ankara'da (2013) çalışan hemşirelerle yaptığı çalışmada; %36'sının hiçbir hastaya ötenazi uygulaması yapılmasını uygun bulmazken %54'ünün uygun bulduğunu saptamıştır (Ay, 2013). Kumral ve Özdeş'in Tekirdağ da hekimlerle yaptığı çalışmada; katılımcıların yaklaşık üç de birinin ötenazinin olması gerektiğini ve üç de birinin de ötenazi olmaması gerektiğini belirtmişlerdir (Kumral &

Özdeş, 2013). Kaya ve Akçin'in öğrenci hemşirelerle yaptıkları çalışmada; katılımcıların %31.9'unun ülkemizde ötenazi uygulandığını düşünmekte olduğunu tespit etmiştir (Kaya & Akçin, 2005). Kumaş'ın Adana'da çalışan hemşirelerle yaptığı çalışmada; katılımcıların %50.5'nin ötenazi konusunda bilgi düzeyinin yeterli olmadığını, %46.8'inin bilgi düzeyinin yeterli olduğunu belirlemiştir (Kumaş, 2005). Öğrenciler ve sağlık profesyonelleri arasında farklı bilgi düzeylerine sahip olurken, ötenazi ilişkin görüş farklılıkları saptanmıştır. Ülkemizde ötenazi tartışma gündeminde dahi bulunmayan ve yasal olmayan bir uygulama olmasından yanlış tanımlamalar (inti har gibi) düşünülmektedir (Demir, Biçer & Ünsal, 2016; Kumral & Özdeş, 2013). Bu nedenle hem öğrencilere hem de çalışan sağlık personellerine ötenazi konusunda eğitim programları düzenlemek ve konunun yasal, etik, sosyal ve politik boyutlarını da ele alıp tartışılması sağlanmalıdır. Öğrencilerin yaklaşık yarısının hastanın acı çekmemesi için ve yaklaşık $1/5$ 'inin tedavi olanağı olmayan bir hastalığın varlığında ötenazinin uygulanması gerektiğini belirtmişlerdir. Bunun yanında yaşama hakkı, dini inanç, yasal olmama ötenazinin uygulanmaması nedenleri arasında sıralanmıştır. Ayrıca öğrenciler ötenazinin yasallaşması durumunda tedavisi olmayan hastalara ve acı çeken hastalara uygulanması gerektiği yönünde görüş belirtmişlerdir (Tablo 2). Karaarslan ve arkadaşlarının yaptığı çalışmada hemşirelerin ölümcül bir hastalığı olan hastaların daha az acı çekmesi ve yaşam kalitelerinin daha yüksek olması için bu durumdaki hastaların kendi yaşamlarına son vermesine katılımcıların %42.8'inin olumlu baktığını belirlemiştir (Karaarslan, Uysal, Atan, Tataroğlu, Bozkurt, Çelepkolu, Tanrıverdi & Gören, 2014). Demir ve arkadaşlarının yaptığı çalışmada, hemşirelik öğrencileri acı çeken, ölümcül bir hastaya ötenazi uygulanmalı dediği saptanmıştır (Demir, Biçer & Ünsal, 2016). Çelik ve arkadaşlarının yaptığı çalışmada çalışan hemşirelerin %33.7'sinin prognozu kötü, şiddetli acı çekenler, maling hastalığı olanlara ötenazi uygulanmasını uygun buldukları belirlenmiştir (Çelik, Kalkan, Gündoğdu & Topal, 2012). Karahisar'ın yapmış olduğu çalışmada hemşirelerin %10.9'unun, hekimlerin %22'sinin her insanın iyi veya kötü yaşama hakkına sahip olduğunu düşündükleri için ötenaziye onaylamadıkları saptanmıştır (Karahisar, 2006). Yapılan çalışmalarda her ne kadar tedavisi olmayan bir hastanın acı çekmemesi için ötenazinin olması gerektiği sonucuna varılsa da; sağlık personellerinin inançlarına, meslek ahlakına, etik kurallara aykırı olması nedeniyle ötenazinin uygulanmaması gerektiği görüşü de savunulmaktadır.

Çalışmaya alınan öğrencilerin yaklaşık yarısı ötenazinin yasallaşmaması gerektiğini ifade ederken bir kısmı da yasallaşması gerektiğini ve ötenazinin yasallaşması durumunda

öğrencilerin yaklaşık yarısından fazlasının ötenazi uygulamasını yasalarda belirtilen bir ekip tarafından yapılması gerektiğini ifade etmişlerdir (Tablo 2). Özkalay ve Zaybak'ın yaptığı çalışmada, hemşirelik öğrencilerinin %26.6'sının ötenazinin yasallaşması gerektiğini ve %51.6'sının ötenazinin yasallaşması durumunda uygulamayı özel bir ekip yapması ifade ettiklerini belirlemiştir (Özkalay & Zaybak, 2009). Azizoğlu'nun yaptığı çalışmada hekimlerin %38.5'inin ötenazinin yasallaşması gerektiğini ifade ettiklerini saptamıştır (Azizoğlu, 2014). Karaaslan ve arkadaşlarının yaptığı araştırmada çalışan hemşirelerin %58'inin ötenazinin yasallaşmalıdır dediklerini tespit etmiştir (Karaaslan, 2014). Bu çalışmada elde edilen sonuçlar Özkalay ve Zaybak'ın sonuçlarıyla benzerlik gösterirken, Azizoğlu'nun ve Karaaslan ve arkadaşlarının çalışmalarındaki sonuçlardan farklı bulunmuştur. Buda göstermektedir ki çalışanlar ötenazinin yasallaşmasını öğrencilere göre daha fazla istemektedirler. Bu farkın öğrencilerin terminal dönemindeki hastalarla karşılaşma oranının çalışanlardan daha az olmasından kaynaklandığı düşünülmektedir.

Araştırmada “ölümcül hastalığa yakalanmış kişinin kendi yaşamına son verme hakkı olmalı” görüşü “acı çeken, ölümcül hasta için ötenazi istenmelidir” görüşünden daha yüksek bulunmuştur. Bu sonuç öğrencilerin ötenaziyi düşünce bazında kabul etseler bile uygulamaya gelince düşünceleriyle çelişki içinde kaldıklarını göstermektedir. Bu çalışma sonuçlarında dikkat çeken başka bir nokta “bilinci kapalı yakınınıza ötenazi isteyenlerin” sayısı “acı çeken, ölümcül hasta için ötenazi isteyenlerin” sayısından daha düşük bulunmuştur (Tablo 2). Bu sonuç öğrencilerin yakınları dışındaki kişilerde ötenaziye daha farklı baktıklarını göstermektedir.

Öğrencilerin büyük bir kısmı dini inancın ötenaziyi engelleyebileceğini ifade etmişleridir (Tablo 2). Karahisar'ın yapmış olduğu çalışmada hemşirelerin %41.7'sinin, hekimlerin %63.4'ünün inançları gereği ötenaziyi onaylamadıkları saptanmıştır (Karahisar, 2006). Özkalay ve Zaybak'ın yaptığı çalışmada, hemşirelik öğrencilerinin %21.0'ının dini inançların ötenazi ile ilgili görüşlerin oluşumunu etkilediğini belirlemiştir (Özkalay & Zaybak, 2009). İstirap ve elem içindeki insanın Allah'tan ölüm isteğinde bulunması bile İslam dinince hoş karşılanmamış ve yasaklanmıştır (Azizoğlu, 2014; Yiğit, 2001). Çalışmalarda ve bizim çalışmamızda da görüldüğü gibi din ötenaziyi engelleyen önemli bir faktördür. Ayrıca; toplumun sosyolojik yapısı, kültürel değerleri, ata erkil aile düzeni, yaşadıkları bölge ve inançları ötenazi ile ilgili görüşlerinin oluşmasında etkili olduğu düşünülebilir.

Sınıflar arası karşılaştırmada 4. sınıf öğrencilerinin ötenaziyi diğer sınıflara göre daha yüksek oranda bildikleri ve ötenazi hakkında diğer sınıflara göre daha fazla bilgi sahibi oldukları belirlenmiştir (Tablo 3). Hastane ortamında, yoğun bakımlarda, tedavisi mümkün olmayan hastalarla geçirilen zaman artıça veya deneyim artıça öğrencilerin ötenazi hakkında ki görüşleri etkilenmektedir.

Bölümler arası karşılaştırmada Hemşirelik bölümü öğrencilerinin diğer bölümlere göre daha yüksek oranda ötenazinin olması gerektiğini ifade ettikleri ve FTR, Beslenme ve Hemşirelik bölümleri arasında Hemşirelik bölümü öğrencilerinin daha fazla bilgiye sahip oldukları saptanmıştır. Ayrıca Hemşirelik bölümü öğrencilerinin, ötenazinin yasallaşması gerektiğini ve dini inancın ötenaziye engelleyebileceği ifadeleri diğer bölümlere göre daha yüksek oranda bulunmuştur (Tablo 4). Sağlık çalışanları arasında özellikle hemşireler ölmekte ya da ölmek üzere olan hastayla sık sık karşılaşmaktadırlar. Bunun yanında bu tür hastaların aileleriyle de birçok kez bir araya gelmektedirler. Ayrıca diğer bölümlere nazaran Hemşirelik eğitim programında ötenazi konusuna daha fazla yer verilmektedir. Bu gibi nedenlerin bölümler arası farkı meydana getirdiği kanaatindeyiz.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Sağlık Bilimler Fakültesi öğrencilerinin ötenazi hakkındaki düşüncelerini incelemek amacıyla uygulanan çalışma sonucunda; öğrencilerin yarısından fazlasının ötenazi ile ilgili bilgisinin olduğu, yaklaşık yarısının ötenazinin uygulanmaması gerektiğini ve büyük bir kısmının ötenazinin yasallaşmasına olumsuz baktıkları belirlenmiştir. Öğrencilerin ötenazinin yasallaşması durumunda, ötenaziye yasalarla belirtilen bir ekip tarafından yapılmasının uygun olduğu, çoğunluğun bilinci kapalı yakınlarına ötenazi istemediği ve dini inancın ötenaziye görüşünün oluşmasında önemli bir faktör olduğu saptanmıştır.

Elde edilen bu sonuçlar doğrultusunda; gelecekteki sağlık personellerinin eğitim programında ötenaziye konusunda geniş yer verilerek çok boyutlu ele alınması, meslek hayatları boyunca karşılaşabilecekleri ötenazi isteği karşısında nasıl bir tutum sergilemeleri gerektiği yasal, etik, politik ve sosyal boyutları ile ele alınması ve farklı örneklem gruplarla da (sağlık çalışanları dışında) çalışmalar yapılması önerilmektedir.

KAYNAKLAR

Alan AE. Ötanazi. İÜHFM C. LXXI, 2013; 4(1): 3-26.

Ay MA. Hemşirelerin ölüm, ölümcül hasta ve ötanaziye ilişkin tutumları. Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 2013.

Aypar Ü. Ötanazi. Hacettepe Tıp Dergisi 1997; 28(1): 43-7.

Azizoğlu M. hekimlerin ötanazi hakkındaki görüşleri. Cerrahpaşa Öğrenci Bilimsel Dergisi 2014;6(7):2-7.

Bağ B. Hasta Vasiyetnamesi: Ötanazi mi? Yoksa kendi kaderini kendi belirleme hakkı mı? Zeitschrift für die Welt der Türken/Journal of World of Turks 2013; 5(1): 275-289.

Beder A, Pınar G, Aydoğmuş G, Can M, Eren H, İşler N, Yılmaz S, Birli M. Hemşire ve hekimlerin ötanaziye ilişkin görüşleri. Klinik ve Deneysel Araştırmalar Dergisi 2010; 1(2): 91-8.

Beşiri A. Ötanazi ve yaşam hakkı. Türkiye Barolar Birliği Dergisi 2009; 86: 188-203.

Çelik S, Kalkan M, Gündoğdu A, Topal H. Yoğun bakım hemşirelerinin ötanazi hakkındaki düşünceleri. Dokuz Eylül Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu Elektronik Dergisi 2012; 5(3): 101-109.

Demir G, Biçer S, Ünsal A. Hemşirelik öğrencilerinin ötanaziye ilişkin düşünceleri. Gümüşhane Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi 2016; 5(1): 1-11.

Gürcan EC. Euthanasia: An Evaluation with reference to the 'Right to Life.' AUHFD 2011; 60(2): 255-280.

Gürkan A, Babacan Gümüş A, Dodak H. Öğrenci hemşirelerin terminal dönem hasta sorunları hakkındaki görüşleri: hemşirelik girişimleri, hasta hakları ve etik sorunlar kapsamında bir inceleme. Maltepe Üniversitesi Hemşirelik Bilim ve Sanatı Dergisi 2011; 4(1): 2-12.

Karaarslan B, Uysal C, Atan Y, Tataroğlu Z, Bozkurt İ, Çelepkolu T, Tanrıverdi H, Gören S. Assessment of nurses' views about euthanasia according to their departments. Dicle Medical Journal 2014; 41(4): 700-706.

Karahisar F. Ölümcül Hasta, Hemşire ve hekimlerin ölüm ve ötanaziye ilişkin görüşlerinin incelenmesi. Yüksek Lisans Tezi, Erzurum, 2006.

Kaya H, Akçin E. Hemşirelik öğrencilerinin ötanaziye ilişkin görüşleri. Türkiye Klinikleri J Med Ethics 2005; 13(2): 115-119.

Kaya H, Akçin E. Hemşirelik öğrencilerinin ötanaziye ilişkin görüşleri. Türkiye Klinikleri J Med Ethics 2005; 13(2): 115-119.

Kıyak Y. Lectures on medical ethics. Marmara Üniversitesi, İstanbul: Tıp Fakültesi Yayın; 1987;2-5.

Kumaş, G. Adana ilindeki çeşitli hastanelerin yoğun bakım ünitelerinde çalışan hemşirelerin ötanazi hakkındaki düşünceleri. Yüksek lisans tezi, Çukurova Üniversitesi, Adana, 2005.

Kumral B, Özdeş T. Assessments of approaches of the doctors of tekirdağ to the euthanasia. Int J Basic Clin Med 2013; 1(3): 150-156.

Mandıracıoğlu A, Özsoy A.S. Ege Üniversitesi Tıp Fakültesi ve Hemşirelik Yüksekokulu son sınıf öğrencilerinin ötanazi konusuna yaklaşımları. Kriz Dergisi 1995; 3(1-2): 270-273.

Nehir S, Karadeniz G, Altıparmak S, Tok N. Üniversite öğrencilerinin ötanaziye ilişkin düşünceleri: Bir yüksekokul örneği. Fırat Sağlık Hizmetleri Dergisi 2006; 1(2): 26-36.

Özen M, Ekici ŞM. *Euthanasia. Ankara Barosu Dergisi 2010; 4: 15-36.*

Özkalay F, Zaybak A. *Hemşirelik öğrencilerinin ötenaziye ilişkin görüşleri. Ege Üniversitesi Hemşirelik Yüksek Okulu Dergisi 2009;25(2):1-9.*

Özkara E. *Ötanazide temel kavramlar ve ötanaziyle ilgili güncel tartışmalar. İzmir Atatürk Eğitim Hastanesi Tıp Dergisi 2000; 38(3-4): 19-22.*

Özkara E. *Ötanaziye farklı bir bakış: Belçika'da ötanazi uygulaması ve ülkemizdeki durum. Türkiye Barolar Birliği Dergisi 2008; 78: 105-23.*

Yiğit Y. *İslam ceza hukukuna göre ötanazi ve hukuki sonuçlarının değerlendirilmesi. Diyanet İlmi Dergisi 2001; 36(2): 337-349.*